

FRANCESC PÉREZ I MORAGON

LES NORMES, SEIXANTA ANYS DESPRÉS

A la bona memòria
d'Adolf Pizcueta

Les normes ortogràfiques rubricades simbòlicament a Castelló de la Plana el 1932, responien alhora a una necessitat i a un canvi de conjuntura històrica, però en definitiva només feien que confirmar uns usos ja molt ben assentats entre les editorials i els escriptors valencians més sòlids del moment.

En efecte, aquells usos podem trobar-los configurats, anys abans de 1932, en la Biblioteca Valenciana (1916), creada per Josep Ribelles Comín, en la revista *Taula de Lletres Valencianes* (1927-1930), en les obres publicades per l'Editorial Valenciana (1918), per l'Estel (1928), o per la Societat Castellonenca de Cultura (fundada el 1919), etc. Un exemple. Quan des del grup d'Ignasi Villalonga, Joaquim Reig, Francesc Aguirre i altres membres de la Unió Valencianista Regional, s'adquirí *El Cuento del Dumenche*, amb la clara voluntat de tenir un mitjà d'influència a través de la literatura popular, el primer que es féu va ser advertir de la introducció d'alguns canvis ortogràfics en la revista (que apareixia en una ortografia acastellanada i bàrbara). Els canvis serien: supressió de la grafia "y" excepte en el dígraf "ny", supressió de la "h" final en paraules com "almanac", mutació del dígraf "ch" en "ig", canvi de "c" en "q" en paraules com "quant"...

Instrument per a la normalització

Els usos ortogràfics que foren objecte de l'acord de 1932, ja tenien, doncs, uns quants anys de vigència, al País Valencià. No podia ser d'una altra manera, ja que al capdavant representaven l'acceptació, més o menys adaptada, amb vacil·lacions i dubres eventuals —molt sovint simple fruit del de la poca formació lingüística d'autors i editors— de la normativa postulada per l'Institut d'Estudis Catalans, publicada en gener de 1913, i obra, en la major part, de Pompeu Fabra. Caldrà recordar que Ribelles Comín —després anticatalanista de-

Teodor Llorente als Jocs Floral de València

Carles Salvador

Maximiliano Tous

clarat— no dubtà a reproduir les normes de l'Institut al primer volum de la seua *Bibliografia de la lengua valenciana* (1915), íntegrament i amb elogis propis.

En bona mesura, doncs, l'acord de 1932 satisfieia una necessitat sentida des de diversos cantons i que havia anat sent resolta per cadascú, sense arribar a un consens generalitzat. Ara, també responia a una conjuntura històrica, que feia més urgent que mai la conveniència del mateix acord. El fet de la **normativització** es produïa paral·lelament amb un altre, potser més decisiu: el de la possibilitat d'iniciar un procés tímid de **normalització**.

Amb la proclamació de la Segona República, començava a ser imaginable aconseguir l'oficialitat del valencià. Així ho feien preveure les primeres accions a favor de l'Estatut d'Autonomia per al País Valencià, i altres símptomes. Per exemple, l'ajuntament de València, sempre en mans dels blasquistes —i es un fet a retenir, amb el nom dels alcaldes: Agustí Trigo Mezquita, Vicent Alfaro, Lambies Grancha, Manuel Gisbert Rico, Josep Cano Coloma— publicà edictes i bans en valencià, o acompanyats amb el text castellà, des del mateix 14 d'abril de 1931 fins a —si més no— el 20 de novembre de 1936. Les fitxes, que recullen la diversitat de temes, es poden veure a l'últim volum de la *Bibliografia* de Ribelles Comín, ja esmentada.

Recordem, d'altra banda, que en el primer consistori republicà hi havia una minoria valencianista, constituïda per Reig (UVR), Enric Duran i Tortajada i Francesc Soto i Mas (aquests per l'Agrupació Valencianista Republicana), representació que actuava sempre en valencià. Pel mateix temps hi hagué diverses declaracions a favor de l'ús de la llengua del país en la vida corporativa de diverses institucions i societats.

La **normalització**, finalment frustrada, era unimaginable sense un gest unànim de coincidència en unes soles normes ortogràfiques, després de molts anys en què una certa anarquia havia impedit la plena adopció de les

emanades de l'IEC.

La **Declaració** que precedia les Normes de 1932, ho deia explícitament:

"la llengua pròpia és la més alta manifestació de la personalitat d'un poble i (...) aquells pobles que han recobrat la seua consciència com a tals no sols s'entreguen a l'ús del seu propi parlar, sinó que aspiren a la seua màxima depuració com a fenomen cultural i com a prova que volen tornar a ser ells mateixos".

Ara bé, quan el poble valencià començava a "sentir la dignitat de la llengua pròpia", era necessari remoure alguns obstacles. Un d'ells "potser el més gran, radica en la manca d'unitat ortogràfica".

Protagonistes de l'acord

Les veus favorables a la unificació de criteris venien d'anys enrere, però és ben probable que, sense les possibilitats que semblava obrir la República, el fet material de l'acord s'hagués retardat més encara, o no s'hagués produït mai.

Com s'ha dit reiteradament, malgrat que la Declaració fou subscripta per molts homes (i cap dona, tot i que

sí que n'hi havia en les organitzacions valencianistes) uns pocs van tenir la màxima responsabilitat en l'èxit de la iniciativa. Així ho van reconèixer en articles coetanis Teodor Llorente i Falcó, director de *Las Provincias* i Enric Soler i Godes, els quals anomenaven explícitament Adolf Pizcueta, Salvador Guinot, Lluís Revest, Emili Gómez Nadal, Gaietà Huguet, Salvador Carreres i Zacarés, Joaquim Reig i Àngel Sánchez Gozalbo, com a personalitats més directament implicades en la consecució de l'acord. Entre les institucions, les que van jugar més obertament a favor foren el Centre de Cultura Valenciana, la Societat Castellonenca de Cultura i el Setmanari *El Camí*. Gent diversa, com ho eren molts altres dels firmants: Nicolau Primitiu Gómez Serrano, Lluís Fullana, Leopold Trénor, Ignasi Villalonga, Felip Mateu i Llopis, Joan Beneyto Pérez, Francesc Carreres de Calatayud, Honori Garcia, Maximilià Thous i Orts i el seu fill, M. Thous i Llorenç, Francesc Figueras Pacheco... En qualsevol cas, convé recordar que les bases ortogràfiques foren obra, quasi exclusivament, de Lluís Revest i Corzo, mentre que el Vocabulari or-

togràfic publicat tot seguit per l'Estel, reunit la Declaració i les Normes, estigué a càrrec de Carles Salvador i Gimeno.

Els mateixos protagonistes tenien plena consciència de com era de delicat el moment. La Castellonenca, que des del principi de la seua existència havia acceptat de ple les normes de l'Institut d'Estudis Catalans, va discutir la nova proposta i la va acceptar per tal de facilitar les coses als qui, des de les comarques centrals i meridionals del país, havien d'enfrontar-se amb un panorama menys clarificant i lògic.

A partir d'això es va obrir un període d'aprofundiment i de millora, que els signants ja preveïen i que deixaven en mans de les autoritats filològiques i de la "novella generació d'estudiosos". Les peripècies de la República, la guerra i el franquisme encara van complicar aquell desenvolupament, més del que en 1932 era previsible. I no diguem les amenitats posteriors, que arriben fins avui mateix i que no semblen tenir cap altre objectiu que el molt "patriòtic" d'afavorir la definitiva coronació del procés de substitució lingüística a favor del castellà.

VICENT SIMBOR ROIG

LA NORMATIVITZACIÓ DE LA LLENGUA AL LLARG DEL SEGLE

Les vuit dècades i escaig transcorregudes del present segle han sigut esmerçades pels nostres gramàtics i escriptors a intentar de resoldre el problema de la normativització del parlar valencià, empresa indestríblement aparellada a la prèvia solució de l'origen i filiació lingüística, autèntiques pedres de toc d'aquesta mena de guerra filològica dels cents anys. La història del nostre procés de normativització compta amb un fet cabdal, un epicentre: l'acord ortogràfic de Castelló de la Plana de 1932. Així, doncs, podríem aclarar el repàs de les vicissituds de l'àrdua normativització contemplat tres etapes: els precedents, l'acord i la difusió de l'acord.

1.- Els precedents

1.1.- Els escriptors i la problemàtica lingüística

En l'inici de segle es distingeixen tres

nuclis d'escriptors d'acord amb les seues postures lingüístiques: el cultista-ratpenatista, integrat per un sector de Lo Rat Penat, el líder del qual era Teodor Llorente; el populista, conformat pels escriptors de les diverses col·leccions de narrativa i les revistes satíriques i polítiques; i el minoritari grup d'escriptors, sobretot poetes, superadors de les timorenesques solucions de nom i, de vegades, arcaïtzants solucions dels primers, i de les plebeïtzants i castellanitzadores propostes dels segons; o en uns altres mots, els defensors clars de la unitat lingüística de valencià i català i de l'acostament a les solucions ortogràfiques de *L'Avenç*, primer, i de l'Institut d'Estudis Catalans, a partir de l'aprovació de les normes l'any 1913.

És el primer nucli el que gaudeix de més prestigi, mentre que el segon manté una influència concreta sobre un públic

més ampli. El tercer, minoritari i rupturista, integrat pel conjunt d'escriptors renovadors i, també, pels membres de les associacions culturals i partits polítics nacionalistes —sobretot Joventut Valencianista—, hagué de lluitar amb escassos mitjans, tanmateix, per fer-se un ressò propi en el món cultural valencià i arrossegar el públic guanyat per les diverses revistes populistes cap a les seues propostes de dignificació literària i normativització ortogràfica. Ens referim a escriptors com Miquel Duran de València, Daniel Eduard Martínez Ferrando, Jacint Ma. Bayarri, Francesc Puig Espert, Eduard López-Chavarrí... Al seu costat cal afegir el nucli d'escriptors castellonenca: Salvador Guinot, Josep Pascual Tirado, Àngel Sánchez Gozalbo, Maximilià Alloza, Joaquim Garcia Girona.

El nucli d'escriptors, esmentats, en la major part doblats de polítics, o viceversa,